

خَلْقَ دَوغَرُو

يیل: ۱ صانی: ۲۹-۳۰

ییلانی

عثمانلی مملکتی ایچون ۱۲ غروش
روسیه و عجمستان ایچون ۲ روبله
باشقه مملکتلر ایچون: فرانق

صایبسی ۱۰ پارمیه

مدیری: جلال ساھر

اداره خانه

استانبولده نور عثمانیه
چادده سنده ۴۰ نومرولی
«تورك بوردي»

نجشنبه ۲۴ تشرین اول، ۱۳۲۹

هفته دهر، نورل بوردي، طرفدن ميقاتلر

بر صایبدمکی یازیلر

تبریک، خلقه دوغرو، بایرام، عبدالفیاض توفیق، شعر: ادرنه یولنده آلاي سانجماغي آجیلیرکن، امین اوغلی کمال
تنبیل اولما، آی تورك اوغلی، هدایة الله، تاریخ: اوچنجی سلطان سلیم، ...، هایدالی دوشونجهلر: اصناف ایچین ترقی
یوللری، فائق، بویوک حکایه: تورك، ع، قادر، هفته لقی حوادث، خ، د، آجیق خبرلشمه، خ، د،

روللاردىن دوغمايدىغىنى ، يادقۇلرى جەمئىيەتتە بولغانغا يە
گوتورمەمىشدر . اونلارنىڭ ەصرىق ەيىنى : ەققى كوردەنەك
اصلونە تايە ، ابتەئى تەئىلىدىن مەروم ، ئەصرف ، سەنت
ويارىن دوشونجەسىدىن وانلارە گوتورەجك يوللاردىن
بىخەبر زاوللىنىك ەالىدر .

بونلرى قورتارمىق ايچون نە يامەلىدر ؟ . . .
بوخسوسىدە مەراجەت ايدىلەجك قوت يەنە كەندىلەرنىڭ
نەجىب سەيدىر . بىز بونى ايضاح ايچىن اونلارنىڭ بىر قىسمى
مىثلا طاشجىلەرنى تەققى ايدەجگىز . استانبولدا ئۇ شىق
سەرايلرى ، ئۇ مەظم جامەلەرى ياپانلر قىصرىنىڭ ەالىشقان
تورەك اولادىدر . بونلر كىچىك ياشلارنىدە بورايە كەلەرلر .
چىراقلىق مەتنى بىتەردەكەن سەوگرا اوستارلى طرفەندىن
ايشە مەلەرنە اذن وىرەلەر . بونلر مەقدارلرى تەئىناتايى
بىكى كەچكىدەر . استانبولنىڭ طاشجىلىق بىياسەندە
گورونلار سادە بونلر دەكەلەر . بىش يوز قەدردە
اكترىسى يونان تەبەسىدىن بولونان روسى بونلر ەلاو
ايدەرسەكەز يەكونى تەماملەش اولورسەكەز . دىمك
بونلر كەچىلەر تورەكلرنى يوزدە يەگىرى بىشە مساولدر .

شوخسايە نەزەر ايتىلە جوق ەدايدىلەجك بونلەرنىڭ ەقىقەتە
گوستەمەيەككى بىر ەجىلىق داها واردر . ەققىتە بىش يوز
كەشنىڭ سەينىڭ تولدە ايتىدىكى تروت ايتكى بىڭ كەشنىڭ
سەينىڭ وجودە كەتەيدىكى تروتە مساولى و بەئزادە داها
فەزلەدر . چونەكە روملارنىڭ ەمان ەيسى قالدادر . ەزەرايشە

مەمار ياماقلى ياپارلر . مەمار ياپاخنى بلانى ، رەسى ەملەرلە
ايضاح ايچون بونلەر مەراجەت ايتەكە مەجبور قالەر . چونەكە
عادى ەملەرلە يەنى تورەكلر رەسمىن آگلامازلر . قالدالارنىڭ
گوردەكەكە ەصول بولش بىر موقەلەرى داها واردر :
ايسەدەكلرى ەملەنى قوللانەرلر ، ايسەدەكلرىنى يول وىرەرلر .
بونلر سورتە ەملە قالدايە يالاقلاشق ، مطلقا اونلەكە خوش
كەينىمكە مەجبور يەندە قالەر . ەمان ەرزمان گوندەلەنگەندىن
بىر مەقدارىنى اوگا بىراقەر . قالدالارنىڭ ەئان ەملەندەك بونلر
اولان گوندەلەككى بونلر سورتەدە قاپار بىر . بونلر دولانى

بولدەرلر ؛ بونلر ەزەدەكى نەظام جەدەد ەسكەرنىڭ ەسكەدارە
كەچمەسىنى ايسەدەرلر . ەلىم وائى قىلى سەلمان سەلىم ەصايلارنىڭ
دەيدىگىنى يادى . فقط بونلر سەلمان سەلىم بونلر بونلر
بولارنىڭ تەكرار توللاندىلر ، نەظام جەدەك قالدەمسەنى
ايسەدەرلر . كوسە موسى مەلەنى پادىشاھى قالدەرلر بونلر
خەسوسىدە بىر خەت ەمايون آلدى . ەصايلر بونلر اوزرىنە
ادەبەتلىكى آرتدەرلر نەظام جەدەك طرفدارلردىن اون بىر
كەشنىڭ تولو ويا دىرى كەندىلەرنە تەلىمىنى ايسەدەرلر .
ەطاءادە اقدى پادىشاھى آلداتارنىڭ بونلر ەزەدە راضى ايتىدى .
فقط ايش بونلەكەدە بىتەيدوردى . چونەكە ەصايلرى
ادارە ايدەنلارنىڭ مەقسەدى سەلمان سەلىم كەي ەققلى ، ناموسلى
مەتنى سەوۋە ، مەلك كەي بىر پادىشاھى ايتەيدەرلر بونلر
سەلمان مەصفى كەي ەققلى بىر شەزادەنى كەچىرەك
وادەبەتلىكىرنە مەدان بولمىق ايدى . بىشە ەلىە ايتەمسى
صباح ، ياماقلىر داغىلىق ايسەدەكلرى ەالەدە اوگا مانە
اولدەرلر و شەيخ الاسلام ەطاءادە قنواسىلە سەلمان سەلىم
كەي بونلر سەلمان مەتنى قورتارمەنە ەالىشەمەش بونلر
قىلى بىر پادىشاھى ايتەيدەرلر .

فەيزالى رەزىزىلەر

اصناف ايچىن ترقى يوللرى

سەنئەت ەمەل بىلەكلەر اوگرەتەك بىر . سەنئەت ەمايون نەلر
يامەلى ؛ بىزدە اصناف . روم طاشچى ەملەسى و تورەكلر .
ايتەلەردە : « نەكى تەلى بى بونلر دوروش دال » . ەئەدە
« وو - او - دى » . بىزدەدە بونلر بىر مەسەلە نەل آلماننىڭ
مادى ەئەدەسى و مەنەنى ترقى نەل يامەلر ؟
بىزدە اصنافلىق ئۇقاراللىق قالمش بىر سەنئەت سەيدىر .

ەيچ كەمسە زاو اللەلارنىڭ ەياتلەرنى مەراق ايتەمەش ، ەيچ
كەمسە ايلەلەمەك ەمايون وانلەر بول گوستەمەشدر .
اونلر بىزدە دائىما ەمالە مەكوم طوتولەشدر . ەتى انقلاب
بىلە ەالەلەرنى دەكەشەدەرمەش ، ەختلال كەندى

چونکه هر شینک هم نفیس، هم اوجوزنی آلیور-
لردی. مثلاً زیتون یاغی رینه پاموق یاغی قوللانماورلر،
باشقه مغازه لرده کی قارشیق یاغک فیتاندن داها اوجوز
برپارا ایله خالصی کندی دکانلردن آلابیلورلردی.

بودکان اوقدر رغبت بولدی که خارچدن برحوق
مشتیرلر اشیا آلمغه طالب اولدیلر وطبیعی اورتاق اولان
عمله لرден ماعداسنه صادقلری وقت هم کندیریری برشی،
اوتاق برکار آلیور، هم ده حکومت بوصوگ صاتیلان
قسم ایچین تمتع ویرگیسی ایسته یوردی ۱۸۴۵ ده یعنی
برسنه سوکرا عمله نك عددی ۷۴۰، سرمایه لر، ۴۵۰۰،
صاتیسلری ۱۷،۸۵۰، کادری ۵۵۰ فرانقه، ۱۸۹۱
سنه سند یعنی ۵۴ میل سوکرا عمله نك عددی ۱۱،۶۲۷،
سرمایه ۷،۴۰۰، تمتع ۱،۳۰۰،۰۰۰ فرانقه بالغ
اولدی. واینگیلتره نك متعدد پرلرند اون شعبه، بر مکتب،
بر کتبخانه، بر موزه، برده گیرمن، بر ایپلیک قاریقاسی
آجدیلر.

بنه ۱۸۷۳ ده «غاند» شهر بنده ۳۰ عمله اون هفته
الیشر ساتیم یعنی یوزر بازار ویره نك، اُکمکچی دکانی
آجدیلر. ایلك هفته برشی قازانامادیلر، اینکچی هفته
برکیلو غرام «یگی اوقه» اُکمک باشنه ۶ ساتیم «اون
ایکی بازار» قازاندیلر. ۱۸۸۰ ده ایکی به آیریلدی. دو قوماجی
عمله نك بورج آلدینی ایکی یگ فرانقه «وو- اور- وی
Vooruit» یعنی «ایلری! دییه بر جمعیت یابدیلر. بونلرک
آیریمجه سیاسی مقصدلری ده واردی.

۱۸۸۳ ده شهرک اورتاسنده بر فابریقا کیرالادیلر.
و سوگرا بربری آرقاسنجه اجتماع صالونی، کتبخانه،
قهوه خانه، تیاترو، اجزاخانه، حتی ۱۸۸۶ ده برده
مطبعه آجدیلر. و «ایلری!» اسملی بر غزته چیقارمغه
باشلادیلر.

۱۸۹۳ ده، یعنی بوندن یگریمی سنه اول اینگیلتره ده
بیایلان بر ایستاتیسقیقه گوره اینگیلتره ده بو طرزده
پایلمش ۱۶۲۴ شرکت واردی. بوگه مداوم شریکلاک

بر عمله نك متعه نك دفترنده کی گونده لیکله اُله کچن پارا
اراسنده فرق وارد. مثلاً اوتوزیش ایکن اوتوز آلیور اویش
غروشک قافایه کیتدیگی بیلیر. بو ایش بولق ایچون
برنوع رشوت در.

باشقه ملککلترده اجنبی تبعه سی بویه صنعتلره مشغول
اولاماکن بزده بوحق یونان و اترانه احسان ایدیشدر!
ایکینجیلرک هان هیچ ویا یک آرتا نیری اولمش ایسه ده
برنجیلر تعطیل کوتی ده کیشدره جک قادار حکملرنی
ایلریله تمشلرد. ایله اولماسه بیله یوقاریده ویردیگمز
ایضاحات طاشجیلرک هندسیه و رسمه نه قدر شددتلی
بر احتیاج و آرزو بسله ملری لازم کلدیگنی گوستریر.
واونلر بوکا موفق اولق ایچین برحوق فداکارلنی گوزه
الدریایلیرلر. ساده اونلره یول گوسترمه لیدر. بز غایت
اهمیتسز برشی توصیه ایدجکمز که وجوده کتیره جگی
مسهود نتیجه یه کندیلری ده حیرت ایده جکلردر. فقط
داها اول شو سطرلری تعقیب ایدلم:

میلا دی ۱۸۴۴ تاریخده اینگیلتره نك «روشدا ل»
شهر بنده ۲۸ عمله هفته ده ایکیشر پنس یعنی برر غروش
ویرمک اوزره برلشدی. بریکدر بر دکاری پارا ۲۸
ایرانی بولنجه اونکله اوفاق بر بقال دکانی آجدیلر،
تمامیله ایش و بریشلرنی اورادن پایاچقلردی. بوصورته
اولا هریشتی اوجوز آلیورلردی. بو اوجوزلق ایکی
سبیدن نشئت ایدیوردی: (۱) نجی سبب کندیلری هریشتی
تولپدن آلیور و آلیش فیتانه ساده یگریمی سکیز لیرانک
قافضی، دکانک کیراسی ضم ایتدکلرندن اوبردکناجیلر
گیی برده کار قویما یوردلردی. (۲) نجی سبب اوبردکناجیلر
تمتع ویرگیسی ویردکاری حالدقانون بونلردن آلامایوردی.
چونکه بونلرک پایدقلری طبق بر آدمک کیلارینه ارزاق
دولدرماسی گیی ایدی. وناصل حکومت گلوب سزه
مطبخکدرده کی برتنکه یاغ ایچون تمتع ویرگیسی ویردیگمز
دییه مزنه بونلردن ده ایسته یه مزدی. ثانیاً محته مضر،
قارشیق شیلردن قورتول یوردلردی.

ناصل یاپاجغز ؟

ینه طاشجیلری نظر دفته آلام : یوقاریده ایکی بیك قدر اولدقلرینی سویله مشدك ، بونلرك ایچندن بر سنه ایچین :

۱۰ دانه سی هرگون اوزر پارویرمك اوزره برلشه ۹۱۲۰۲۰
 ۵۰ » » » » » ۴۵۶۲۰۲۰
 ۱۰ » هر هفته بشر غروش ویرمك اوزره برلشه ۱۶۰۰
 ۵۰ » » » » » ۸۰۰۰

غروش ایدر ، طاشجیلرك اڭ فضله گونده لیکی ۳۷، اڭ آزا ۱۸، اور تاسی هر نه قدر ۲۷ بوجوق کی گورو نوره ده اصل ۲۰در . بناء علیه هفته ده بش غروش بو گونده لكارك هیچ بر درجه سی ایچین چوق عدایدله من .

صوگرا بونلرده ایکنجی و غایت مهم بر ایلک وارکه اوده هپسك بر برینی طایاری و عثمهری اولمالریدر . بناء علیه بونلر ، آرا زنده قرا لاشدیر اچقاری بر طرزده سذانا هان هسی بكار بولوندقلردن . مشترک بر یکخانه ، مشترک بر بقال ، مشترک بر قهوه خانه آجاییلرلر . و بویه اڭ اوجوز و اڭ صبی بر طرزده حیات گچیردکن ماعدا خارجدن گله جك مشترک بولدن ده فضله برشی طلب ایدم بیلرلر . و یالگزر اونلر ایچون حکومته تمتع و برگیسی ویرمکه مجبور طوتولا بیلرلر . و طیبی اولارق کندیلرله سمرلر یلرینك فاضی ، دکانلرینك کیراسی ، ایشی معاشی و آمورتیمان (۱) بدلی چقدقدن صوگرا بر قازانچ قالیرکه بونی اصل ذکر ایدم جگمز شو مقصده صرف ایدرلر : عملیه و مملکتلرندن چیراقلق تحصیل ایچین یگی کئلرله باشلانغیج معلوماتی و یرمك و صنعتلرله تاند بیلگیلر اوگره تمك ایچین بر درس خانه آچارلر . بوراده رسم و معماریه عائد غایت سطحی شیلر گوستریلر . یعنی اوقویانلر بوگون روم عمله نك و طیفه سی ایفا ایدم بیه جك بر حاله گتیریلر . بونی همان هیچ دینه جك بر مصرفه یاییق قولایدر . خصوصی مکتبلرک صفلاری گچهلری (۱) دولایله چه اسکین دهمیر باش اشیانك حده سی .

عددی : ۱،۱۹۶،۳۶۹ ، سرمایه سی : ۳۳۱،۴۶۲،۰۰۰
 بر سنه ظرفنده کی معامله سی : ۱،۲۱۴،۲۹۴،۰۰۰ ، کارلری : ۱۱۹،۳۵۰،۷۵۰ فرانغه بالغ اولمده ایدی .
 عالمر آراسنده ده مختلف مقصدلرله بونلرك چوغلاماسنه چالیشانلر چوقدر . « موسیو ژید » بوقابلترینه گوره چیفتجیلگی ، ماکیناجیلی ، تجارتی ، یعنی بوتون صنعت ساحه سی آدیمه لرینی سویله یور . بویضا حات اوقوندقدن صوگره گورویورکه بونلرك مقصدلری ساده پارا قازانغی ده گیلدر . عمله نك حالی راحتلاشدیر مق ایچین تشینلری ، کتبخانه لری ، موزهلری ، مکتبلری ، حتی تیاترولری واردر .

بر بونلاردن ناصل استفاده ایدم بیلر ؟
 آوروپاده بر عمله نك بر قاریقاتور اولماسی معجزه قیلندن بر شیدر . غریبه عمله ایچین بو امید یوقدر . بر عمله اون بش یاشنده چالیشغه باشلادی بر دستکاهك باشنده . ینه اختیارلایا بیلر و همان هر عمله نك حیاتی بویه گچر . بوقاریقاجیلغ و جوده گتیردیگی فنا بر نتیجه در . خیال حقیقتك پان زهریدر . حالوکه آوروپاده بر عمله نك تصویری ، امیدی ، خیالی اولسه اولسه معدمه نك حدودینه وارا بیلر . شرقده اویله ده گیلدر . عادی بر ترزی چیراغی یارین اوستا اولاجغی ، بویوک بر دکانه ، بویوک بر مغازه یه ، بویوک بر شهرته مالک اولاجغی دوشونور . و بونلر کندیبی ایچین محال ده گیلدر .

برگون گلیر ، اولاییلر . یعنی دیمك ایستز که غریبه عمله بر ماکنانك مثلا بر چرخه بگزمز . اوو دنیایه بونك ایچین کلمشدر . و اونك پدیدی ده اویله ایدی . بویوک پدیدی ، عینی وجهله صولك نفسی ویرمشدی . بناء علیه اونده بابادن قالما بر امل سونو ککی واردر . بویوک شیلر دوشونه من . شرقی ایسه عکسده در . فقط اوکا مقابل يك بویوک بر نقصانی واردر : بیلیگیسی .

بناء علیه شرق و غرب عمله سنك بویه بر تشبته موقیته اولان یاقینلقلری آراسنده يك اوقدر فرق یوقدر .

اورمغه باشلاديلر وهر طرفده هر اويونك ييتيريله سي بر
دقيقه سورمه دي بيله . بو آراقده يك ده گرتي آتله
يېنمش سكين يېنيجينك چاديرلره دوغرو آت سالدني
گورولدي . گئلر باخي يارك صاغه دوغرو ديزلديلر
و پاشانك اختيارلره دوغرو دونه رك :

— هايدى باقم ، آغالر .

ديمه سيله اختيارلر قيليچلرينه آل آتديلر و ايجيه ،
نارين ، نازك ، خفيف ، ياريم آيه بگزمه ين دوقوز قيليچ
آتيلره و يريلدي . باخي يارك قارشيسنه گچوب قيليچ
ويرنده اونه كيلر گيي :

— يوزك آق اولسون ، مولا اوتانديرماسين .

ديدكن صوگرا اختيارلر چكيديلر . بوندن صوگرا
تعليم اوستاسي و آيچيلر كاهايسي حاجي دده ايلريله دي
وصاغ باشده كي آتيلنك قارشيسنه گچوب :

— باشلا .

ديدي . يېنيجي آتي طوبالاردى . ديزگئلر هيچ
قييرداما يور ، يالگيز جوانك باشنك دونوشه اويويوردى .
آلى ، پاشانك هر وقت باغير ديفي اوطوروش و بالديرياديلرني
كوستروب برطوباج كيبي حيوانك نوك آياقلىرىنك باصديني
يره آدرليني گتيرمه رك بويله جه دورت ياغلك يريني ده گيشد .
يردكن صوگرا بر آديم بيله اشكين يورومتهدن طيريه
قالقدى . ايكي يوز آديم قادار بويله جه يورودى . بوتون
گوزلر بوگنجه ايدى . قايناقلر اگردن بر پارماق بيله
آريلا يوردى . صوگرا چه ويك بر قيصه گري دونوشه
چاديرلره يونه لن گنج طوبلو بر آتاقله [*] يافلاشدى
و تام چاديرلرلر اوگنه ، دهرنگك قارشيسنه قونولان
تلدن بر يوماق اوسته دورت قات صاريلش ايضلاق
كچه يه آندكه كي قيليچي چالدى و ايكي آديم كچه مدين حيواني
دور دوردى . اوروش بگه نيلدى . ايكي يه بولونه تل
يوماقله كچه پارچهلر دوغرو لتولدى .

ايكنجي و اوچنجي آتيلرده طبق بونك گي بگه نيلديلر .
دور دنجي ، بشنجي ، آلتنجي ، يدنجي ، سكينجي يېنيچيلر

بوش بولونديغندن غايت اوراق بر بدله كيرالانير و صوگرا
مطلوب درسلى اوقوتاچق همشيريگدن فخرى معلم
بولونمازسه خارچدن اجرتله تعيين اولونور .

بوصفله ده بر مدني انسانك بيلمه سي لازم گلن
بر جوق شيلري ده اوكره بيليلر . قانونلر شويله سطحه
كنديلرينه آكلاتيلير . ملاتمت قانوتى برعه بيليرسه
بعض احوالده برگون كچيكمكدن دولايي ايسته نيلن ايكي
قات جزاي تقديدن قورتولش اولور . مسقات ، انتقال
قانونلريني ، جزا قانوتى بيليرسه ايشني اوگا اويدورور .
والاصل بونلرلر هپسندن داها بويوك . هپسندن داها
مهم بر نتيجه اولمق اوزره بيلگلي ، ماهر برسي عنصرى
ييتشديره چك بويله بر مؤسسه يمل آتلمش اولوركه
مادى فايداسى قادار معنوى شريفده بويوكدر .

مهندس

فائش

ملى مفا

تورك

بازمه : ع . قار

باشي يكن سايمه

چاليشاجم ...!

— گوره چكم ...!

..

بر طرفده گوره شلرده قازانانلرله يگيله نلرلر آدرلى
سويله نيركن اوتده لوبود اويتايلانلرلر نعره لرى ، برده
ايكي اوچلرينه بر صاغلام ايپ باغلانوب آراسنه طاش
پارچهلرلى قونارق اوزاقلره آتمه يارايان و آدينه صابان
دينين مشين پارچمسي ايله ياريش ياپانلرلر چاغريشمه لرى ،
داها اوزاقده « كان كشلر » اوق آتانلرلر نشانه اوروب
اورمادقلريني بيليرمه داوول سسلى ايشيديلوردي .
دمه ير طاش پاشانك بر اشارتيله داووللر هپ بردن